

Arabalar Filminin İçerdiği Değerlere İlişkin Bir İnceleme*

Geliş Tarihi: 13.03.2017

Kabul Ediliş Tarihi: 07.08.2017

Adem BELDAĞ¹, Seher YARAR KAPTAN²

ÖZ

En genel anlamıyla önemsenen, önemli olgular olarak ifade edilebilen değer kavramı küçük yaşlardan itibaren farklı şekillerde kazanılmaktadır. Değerler eğitiminde kullanılan araçlardan bir tanesi de televizyondur. Son on yılda televizyon programları arasında özellikle animasyon türü filmlerin çocuklar tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada *Arabalar 1* animasyon filminin içerdiği değerlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve UNESCO yaşayan değerler listesine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemine uygun olarak tasarlanan çalışmada doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre *Arabalar 1* filminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerlerin büyük bir kısmını, UNESCO'nun listesindeki değerlerin tamamını barındırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca filmde saygı, alçakgönüllülük, duyarlılık, işbirliği, dürüstlük, sevgi ve yardımseverlik değerlerine ilişkin mesajların daha çok vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Arabalar 1 Filmi, Sosyal Bilgiler

An Examination of the Values Contained in Cars Movie

ABSTRACT

In the most general sense, concept of value, which can be expressed as important and valued phenomena has been gained in different forms since the early ages. One of the way which the values are gained from is television. In the last decade, it has been seen that among the television programs, especially animation type of movies are preferred by children. In this direction, it is aimed to investigate the values of the Cars 1 animation movie in the survey according to the social studies curriculum and UNESCO living values list. Designed in accordance with the qualitative research methodology, the research is based on document review. Content and descriptive analysis techniques were used together in the analysis of the data. According to the results of the research, it was found that the movie contains most of the values in Social Studies Curriculum and complete list of UNESCO living values. In addition, messages about values of respect, humility, sensitivity, cooperation, honesty, love and helpfulness are more emphasized in the movie.

Keywords: Values education, Cars 1 Movie, Social studies

* Bu çalışma 04-06 Mayıs 2017 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen V. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildirinin genişletilmiş hâlidir.

¹ Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi adem.beldag@erdogan.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, seher.yarar@erdogan.edu.tr

GİRİŞ

Küreselleşen dünya ve teknolojinin baş döndüren hızı ile birlikte toplumsal yaşamdaki değişimler ve karşılaşılan sorunlar, toplumları değerler konusuna daha fazla yönlendirmiştir. Son yıllarda üzerine yoğunlaşılan değer kavramının, birden fazla disiplinle ilişkili olması ve farklı disiplinlerde farklı şekillerde ele alınmasına rağmen ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Cevizci (2006)'ye göre hayatın anlamlandırılması ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi için başvurulan bir inanç temeli olarak tanımlanan değer; en genel anlamıyla önemsenen, değer verilen olgular olarak ifade edilebilir. Bununla beraber davranışlara kaynaklık ederek onların yargılanmasına yarayan ve içyapımıza ait bir inanç (Bacanlı ve Dombaycı, 2012) olarak da kabul edilen değer; kültür aktarımının en önemli unsurlarındandır (MEB, 1973). Toplumların ayakta kalabilmesinde, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde kuşaktan kuşağa aktarılan değerler, oldukça önemli yere sahiptir. (Beldağ, 2012). Günümüzde her şeyin hızlı ve sürekli değişim içinde olmasından değerler de olumsuz yönde payını almaktadır. Bu nedenle toplum olarak değerler eğitimine olan ihtiyacın arttığı bu dönemlerde ailede başlayan bu eğitime okullarda devam edilmektedir (Tay ve Yıldırım, 2009; Yiğittir, 2010; Coşkun Keskin, 2012). Son yüzyılda başlayan ve devam etmekte olan bilim ve teknolojideki baş döndürücü hız, kendini her alanda olduğu gibi filmlerde de göstermektedir. Son on yılda televizyon programları arasında özellikle animasyon türü filmlerin çocuklar tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca bu filmler, gelişen ve yaygınlaşan internet ile bilgisayar sayesinde tekrar tekrar izlenebilmektedir. Bu bağlamda informal bir öğrenme alanı olarak nitelendirilebilecek olan televizyondan çocukların en fazla etkilenen grup olmaları kaçınılmazdır (Bilici, 2014). Çocuklar içinde oldukları yaş gereği gerçek ile kurguyu, doğru ile yanlış ayıramamakla birlikte gerçek olmayan birçok unsuru gerçek zannetmektedirler. Bu durumda izlenen filmlerin çocukların algıları ve gelişimleri üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisinin olması da kaçınılmazdır (Yağlı, 2013; Yorulmaz, 2013a; Yorulmaz, 2013b; Karakuş, 2015; Hamarat, Işitan, Özcan ve Kardeşahin, 2015; Inan, 2016; Eşitti, 2016).

Araştırmada dünyada büyük bir izleyici kitlesine ulaşan, en fazla gişe yapan filmler arasında yer alan ve Türkiye'de de benzer şekilde ilgi gören önemli bir izleyici kitlesine ulaşan Arabalar 1 filmi ele alınmıştır. Sadece film olarak değil ilkökul ve ortaokul öğrencilerin kullandıkları birçok eşyada da görsel olarak yer almış olan ve almaya da devam eden 2006 yılı Amerikan yapımı Arabalar 1 animasyon filmi tercih edilmiştir. "Yönetmenliği John Lasseter tarafından yapılırken filmin dili İngilizcedir. Filmin 2011 yılında ikincisi 2017 yılının haziran ayında da üçüncüsüyüzyona girmiştir. Amerikan güldürü ve animasyon filmi olan Arabalar filmi yaklaşık yüz yirmi dakika sürmektedir. Arabalar 1 filminde adı Şimşek Mcqueen olan çaylak yolunu kaybederek Radyatör Kasabası'na gider ve burada Sally ismindeki bayan arabaya âşık olur. Bu kasabadaki en iyi arkadaşı ise Çekici Mater'dir. En sonunda onu bulan taşıyıcı kamyonu onu yarışa götürür fakat onu bekleyen kötü bir sürpriz vardır. Ekibi

onu terk etmesine rağmen Radyatör Kasabası'nın sakinleri onun ekibi olur. Birinci olamamıştır fakat Kral adlı yarışçıya yardım ettiği için çok mutlu olmuştur. Mcqueen, yarışta yaptığı bu davranış sonucunda herkesi kendine hayran bırakmıştır.” Bu denli popülerliğe ulaşan bir filmin taşıdığı değer içerikli mesajların tespit edilmesi de bu bağlamda önem taşımaktadır. Bu filmin değerler eğitimi açısından analiz edilmesinin diğer animasyon filmlerinin analizi için de örnek olacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın temel amacı doğrultusunda *Arabalar 1 (Cars 1)* animasyon filminin içerdiği değerlerin tespit edilmesinin değerler eğitimi alanında yaşanan materyal eksikliğinin giderilmesine katkı sağlayacağı ve içerdiği mesajlar gereği ailelere ve eğitimcilere yol gösterici mesajlar verileceğine inanılmaktadır.

Amaç

Araştırmanın temel amacı *Arabalar 1* “*Cars 1*” animasyon filminin içerdiği değerlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve UNESCO yaşayan değerler listesine göre incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda filmde yer alan değerlerin tespit edilmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- *Arabalar* filminde yer alan değerler Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değerlerle örtüşmekte midir?
- *Arabalar* filminde yer alan değerler UNESCO yaşayan değerler listesinde yer alan değer ifadeleriyle örtüşmekte midir?

YÖNTEM

Araştırmada, derinlemesine inceleme yaparak mesajları ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma yaklaşımına göre kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Verilerin analizinde kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanan içerik analizi (Berg and Lune, 2012) ile verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlendiği ve alıntılara sık sık yer verildiği betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma verilerinin güvenilirliği sağlamak için iki araştırmacı ayrı ayrı filme ilişkin analiz yapmış ve verileri kodlamıştır. Yapılan kodlamalar karşılaştırılarak uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Araştırmacılar tarafından yapılan analizler Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan “aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik” değer ifadeleri ile (MEB, 2005) UNESCO tarafından belirlenen yaşayan değerler olarak iki farklı başlık altında tablolandırılmıştır (<http://www.livingvalues.net>). UNESCO (1995) tarafından desteklenen ve ‘Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP)’ adı altında Birleşmiş Milletlerin 50. yıl dönümü kutlamaları için hazırlanan uluslararası bir projede “iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, barış, saygı, sorumluluk,

sadelik, hoşgörü, birlik” olmak üzere on iki evrensel değere vurgu yapılmış ve pek çok dünya ülkesi tarafından kabul edilen bir değer eğitimi programına dönüştürülmüştür (Pilav, Demir ve Demir, 2005). Tablolarda belirtilen değerlere ilişkin frekanslar sunulmuştur. Araştırmanın güvenilirliğini sağlayabilmek için her araştırmacı filmi ayrı ayrı en az iki kez izleyerek analiz etmiştir. Araştırmacıların yaptıkları analizler sonucunda yapılan karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı olan durumlar tespit edilerek tartışılmış ve güvenilirlik için gerekli yüzdeye (% 82) ulaşıldığı tespit edilmiştir (Miles and Huberman, 1994).

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın temel amacı çerçevesinde filmde yer alan değerler; Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değerler ve UNESCO yaşayan değerler listesi olmak üzere iki farklı karşılaştırmaya tabi tutularak aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir. Tablolarda yer alan olumsuz örnek ifadesi ilm içinde yanlış bir davranışın doğrusu ile düzeltilmesi ile olumluya dönüşmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde *Arabalar 1* adlı filmde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değer ifadelerinin birçoğunun olumlu veya olumsuz örneklerle yer aldığı görülmektedir. Tespit edilen olumsuz örnekler filmin kahramanlarının pişman olması veya özür dilemesi ile olumlu bir yön almaktadır. Bu doğrultuda tabloda saygı değerinin en yüksek frekansa (f=11) sahip olduğu, onu duyarlık değerinin (f=9) takip ettiği, üçüncü sırada ise dürüstlük ve sevgi (f=6) değerlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Yine bu değerleri sırası ile yardımseverlik (f=5), adil olma, dayanışma, hoşgörü, sorumluluk, temizlik, çalışkanlık, estetik, misafirperverlik, özgürlük, barış ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerinin takip ettiği görülmektedir. Tablo 1’e göre vatanseverlik, bilimsellik, bağımsızlık ve aile birliğine önem verme değerlerine rastlanmaması ise dikkat çekmektedir.

Tablo 1. *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki Değerlere Göre Arabalar 1 Filmi*

Değerler İfadeleri	Olumlu örnek	Olumsuz örnek	Toplam
Saygı	3	8	11
Duyarlılık	7	2	9
Dürüstlük	4	2	6
Sevgi	5	1	6
Yardımseverlik	5	-	5
Adil olma	2	-	2
Dayanışma	1	1	2
Hoşgörü	-	2	2
Sorumluluk	1	1	2
Temizlik	2	-	2
Çalışkanlık	1	-	1

Estetik	1	-	1
Misafirperverlik	1	-	1
Sağlıklı olmaya önem verme	1	-	1
Bağımsızlık	-	1	1
Barış	1	-	1
Aile birliğine önem verme	-	-	-
Bilimsellik	-	-	-
Özgürlük	-	-	-
Vatanseverlik	-	-	-

Tablo 2’de arabalar filminde geçen değerlerin UNESCO yaşayan değerler listesindeki değerler ile karşılaştırılması verilmiştir. Buna göre Tablo 2 incelendiğinde UNESCO’nun listesinde yer alan değerlerin *Arabalar 1* filminde yer aldığı tespit edilmiştir. Buna göre, filmde en fazla tekrar eden değer in alçakgönüllülük ve saygı (f=11) olduğu; işbirliği, sevgi ve dürüstlüğün (f=6) onları takip ettiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra mutluluk, dayanışma/ birlik, hoşgörü, sorumluluk, sadelik, barış ve özgürlük değerlerinin de düşük frekanslara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2. UNESCO Yaşayan Değerler Listesine Göre Arabalar 1 Filmi

Değerler	Olumlu örnek	Olumsuz örnek	Toplam
Alçakgönüllülük	2	9	11
Saygı	3	8	11
İş birliği	5	1	6
Dürüstlük	4	2	6
Sevgi	5	1	6
Mutluluk	3	-	3
Dayanışma, birlik	1	1	2
Hoşgörü	-	2	2
Sorumluluk	1	1	2
Sadelik	1	-	1
Barış	1	-	1
Özgürlük	-	1	1

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda ve UNESCO yaşayan değerler listesinde yer alan değerlere ilişkin *Arabalar 1* filminden söylem ve davranışlara örnek olan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“*Mc’in, kasabada Kral ile yarıştıkları yerdeki virajı dönebilmek için ısrarla çalışması. (Çalışkanlık)*”

“*Kral: Ahab çok cesur bir yarışçısın. Senin bir vidanda bile çoğu arabanın kaportasından daha çok yetenek var. Ama bu tek kişilik bir iş değil. Aklına başına devşir ve kendine iyi bir ekip lideri ve ekip kur. Arkanda işlerini yapan iyi bir ekip olmadıkça kazanamazsın. Bu olayı çözersen son derece başarılı olursun. (Dayanışma)*”

“Pite girmemekte ısrarcı olması, yalnız çalışmayı sevmesi, ekip liderini kovması, söz dinlemeyerek pitten sadece benzin alarak çıkması (Dayanışma)” bu davranışlar sonucunda yaşadığı pişmanlığın dayanışma değerini desteklemesi.

“Dinoco’nun sahibi: Yarışmak sadece kazanmak değildir. (Duyarlılık)”

“McQueen: Teşekkür ederim Bay Tex, ben bu yarışa çıkışı pas gitçilerle gerçekleştirdim, onlarla devam edeceğim. (Duyarlılık)”

“McQueen’in Mater’a verdiği sözü tutarak onun helikoptere binmesini sağlaması. (Dürüstlük)”

“McQueen’in, başlangıçta yaptığı işi düzgün yapmaması, baştan sağma yaparak çok bozuk bir yol yapması. (Dürüstlük)” pişmanlık yaşamasıyla olumsuz durum tersine dönüşüyor.

“McQueen’in Dog’un virajı dönmek için yaptığı uyarıları saygıyla dinlemesi. (Saygı)”

“McQueen’in Dog’un tecrübesine, geçmişine saygılı davranması. (Saygı)”

“McQueen’in kasaba halkının yaşantısını beğenmemesi ancak daha sonra buna saygı duymaya başlaması saygı ile bakması. (Saygı)”

“McQueen: Köylüler cehennemindeyim, her saniye zeka seviyem düşüyor, onlardan biri oluyorum. (Saygı)” olumsuz söyleminin daha sonra tersine dönmesi.

“Dog: Kendin dışında birine hiç özen gösterdiğin oldu mu? Sadece bir örnek ver, bütün sözlerimi geri alayım. (hoşgörü)”.

“Dog: Sen çok değerlisin evlat. (Sevgi)”

“Menajer: California’daki yarışta dostları için 20 bilet verileceğini söylediğinde “Önce dostlar” deyip duraklaması ve hiçbir dost adı verememesi. (Sevgi)”

“Her yerden sevgi fırlıyor. (Sevgi)”

“Buradakiler iyi insanlar, birbirlerine değer veriyorlar. (Sevgi)”

“Sally: Biliyor musun Mater sana güveniyor. (Sorumluluk)”

“Kasabaya verdiği zarardan sonra sorumluluğunu yerine getirmesi. (Sorumluluk)”

“Dost konide kalmak istiyorsan temiz olmalısın. (Temizlik)”

“McQueen’in Kralın son yarısını bitirmesi için kazanmasına az kala geri gelerek ona yardım etmesi. (Yardımseverlik)”

“McQueen: Bu harika bir tavsiye, teşekkür ederim. (Alçakgönüllülük)”

“McQueen: “Yarış her zaman kazanmak değildir. Bir tur farkla yarış kazanmak, onun neresi eğlenceli..yooyoo biraz heyecan katmak istedim. Ekip liderim olmadığı için pişman mıyım? Hayır değilim. Ben tek kişilik gösteriyim. (Alçakgönüllülük)” söylemdeki olumsuzluk daha sonra pişmanlık yaşamasıyla tersine dönüşüyor.

“McQueen: “Arada bir yavaşlayıp bir şeylerin tadını çıkarmalıyım. (Mutluluk)”

“Kasaba halkıyla birlikte olmaktan hoşlanması. (Mutluluk)”

“Sally: “Ben Los Angeles’te avukattım. Sol şeritte hızlı yaşıyordum. Hayatım öyleydi ama biliyor musun hiç mutlu değildim. (Sadelik)”

“Kasaba halkının gösteriştan uzak yaşantısı (Sadelik)”

Alıntılar incelendiğinde filmdeki her bir kahramanın hem olumlu hem de olumsuz söylem ve davranışlara sahip olduğu görülmektedir. Ancak film genel

olarak ele alındığında Tablo 1 ve Tablo 2’de de görüldüğü üzere olumlu değerlerin baskın olduğu, olumsuz davranışların bir şekilde eleştirilerek olumsuzunu önerdiği tespit edilmiştir. Bu durum, kahramanların sergiledikleri olumsuz tutum ve davranışlardan pişman olmaları ve bunu telafi etmeleri ile açıklanabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda incelenen animasyon filmde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan 20 değerden 16 tanesine değinildiği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen bir diğer değer grubu olan UNESCO değerlerinin tamamına vurgu yapıldığı belirlenmiştir.

Duyarlılık, dürüstlük, saygı, sevgi, yardımseverlik ve alçak gönüllülük olumlu olarak vurgu yapılan değerler arasında yer almaktadır. Bununla beraber aynı değerlere olumsuz örnek teşkil eden durumlar da saptanmış ancak film içinde olumsuz örnekler olumluya dönüştürülmüştür.

Alan yazında çizgi filmlerdeki değer aktarımına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. (Yağlı, 2013; Yorulmaz, 2013a; Yorulmaz, 2013b; Karakuş, 2015; Hamarat, Işıtan, Özcan ve Karaşahin, 2015; İnan, 2016; Eşitti, 2016). Yorulmaz (2013a; 2013b), yaptığı çalışmalarda Caillou ve Pepee çizgi filmlerini inceleyerek aktarılan değerleri ve bu değerlerin aktarım şeklini incelemiştir. Caillou çizgi filminin incelendiği araştırma sonucunda filmin değerleri geliştirici sözel ve görsel iletiler barındırdığı, başkahraman Caillou’nun çoğunlukla olumlu özelliklere sahip olduğu ve çocuklara iyi örnek teşkil ettiği tespit edilmiştir. Yine yerli bir çizgi film olan Pepee’nin incelendiği araştırmanın sonucunda ise Pepee çizgi filminde İslam dininden soyutlanmış bir Türk kültürüne yer verildiği, fiziksel, sözel ve psikolojik şiddet kullanıldığı, filmin kahramanı Pepe’nin olumsuz karakter özelliklerine sahip olduğu ve model olduğu izleyicilere olumsuz örnek teşkil ettiği ifade edilmiştir. Yaman ve diğerleri (2015) de Dede Korkut çizgi filminin hangi değerlere yer verildiğini tespit etmişlerdir. Karakuş (2015) da çalışmasında Niloya çizgi filminin 18 bölümünü inceleyerek bu çalışmada olduğu gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki değerleri içerip içermediğine göre ele almıştır. İncelenen 18 bölüm içerisinde toplam 157 değer tespit edilmiştir. En çok “sevgi, duyarlılık, hoşgörü, iyilik” değerlerini yansıtan örnekler bulunmuş olması bu çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. İnan (2016) da TRT Çocuk kanalında aktarılan yerel ve evrensel değerlerin hangilerinin ne kadar yoğunlukla işlendiğini tespit etmek, daha nitelikli medya ürünleri için öneri getirmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmasında 2016 yılında Canım Kardeşim, Ciciki, Laura’nın Yıldızı, Elif’in Düşleri, Doru, Pepe, Harika Kanatlar, Arı Maya, İbi, Bulmaca Kulesi ve Rafadan Tayfa olmak üzere 11 farklı çizgi filmin üçer bölümünü izleyerek değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda 11 farklı çizgi film bir bütün olarak incelendiğinde, öne çıkan değerlerin frekanslarına göre yardımlaşma, işini en iyi şekilde yapma, çalışkanlık, dayanışma, sevgi, uyum, sosyallik, dostluk, sorumluluk, azimli olma, başladığı işi bitirme, cesaret, doğru karar verme, iletişim ve empati, anlayış, ılımlılık,

özverili ve fedakar olma, başkalarına ilgi, paylaşma, hayvan sevgisi ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, bu araştırmadaki bulgular ile büyük oranda örtüşmektedir. Dikkat çeken nokta İnan'ın (2016) çalışmasında saygı ve sevgi değerlerinin düşük oranlara sahip olmasıdır. Yağlı (2013) da çalışmasında iyi hazırlanmış çizgi filmlerin çocuğun sosyalleşmesine ve olumlu davranışlar kazanabilmesine katkıda bulunacağını, pedagojik açıdan değeri olmayan çizgi filmlerin ise çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Yağlı (2013), çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolünü Caillou ve Pepee örnekleri üzerinden ele alarak değerlendirmiştir. Çocukların seyredecekleri çizgi filmler seçilirken çocuğun hem yaşının hem de çizgi filmlerin içeriğinin göz önüne alınması gerektiğine dikkat çekmesi bu araştırmamızın gerekçeleri ve sonuçları ile örtüşmektedir. Eşitti (2016) de çalışmasında küresel kültür ile yerel kültür arasında kitle iletişim araçları özellikle televizyon üzerinden yaşanan mücadeleye vurgu yapmıştır. Çalışmasında son zamanlarda ülkemizde “Pepee” gibi yerel kültür aktarımının yapıldığı çizgi filmlerin yanı sıra en az onlar kadar etkili ve üne sahip olan uluslararası çizgi filmlerden biri olan Caillou’yu çizgi filmlerini aile, dil ve hitap şekli, yaşam biçimi ve kıyafet, yemekler ve mutfak kültürü, danslar, halk oyunları ve şarkılar, çocuk oyunları, inanç ve milli hassasiyetler olmak üzere altı farklı tema üzerinden karşılaştırmalı analizini yapmıştır. İnceleme sonucunda Caillou çizgi filminin Batı’ya ait değer ve yaşam biçimlerini yeni nesillere aktarırken, Pepee’nin yerel kültüre ait değerleri ve yaşam biçimlerini izleyicilerine aktardığı tespit edilmiştir. Çalışmada uluslararası üne sahip çizgi filmlerle yerel kültürler unutturulmakta, yerine herkesin ortak paydasına hitap eden, standartlaştırılmış ve Batıya ait değerleri taşıyan küresel bir kültür oluşturulmaktadır. Yeni nesillerin de bu ‘yeni kültürü’ içselleştirmeleri hedeflendiği ele alınmış ancak çizgi filmlerin etkileme gücünden yerel kültürlerin de istifade edebilmesi için yerel kültüre ait değerleri içeren çizgi filmlerin desteklenmesi ve yaygınlaşmasının elzem oluşuna vurgu yapılmıştır. Eşitti’nin (2016) çalışmasının bulguları bu çalışmamızın bulguları ile pek örtüşmemektedir. Nitekim *Arabalar1* filminde vurgu yapılan değerler hem ulusal hem de uluslararası literatürde yer alan değerlerdir. Bu durum filmin UNESCO yaşayan değerler listesini ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değer ifadelerini içermesi ile açıklanabilir. Hamarat, Işıtan, Özcan ve Karşahin (2015) de 4-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının en çok hangi çizgi filmleri izlediklerini ve bu çizgi filmlerin içeriklerinin belirtilen yaş dönemindeki çocukların gelişimleri açısından uygun olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla çocuklar üzerinde oldukça fazla etkiye sahip olan Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda; incelenen çizgi filmlerin içerik analizi doğrultusunda Caillou çizgi filminin Sünger Bob’a göre çocukların yaşantısına daha uygun olduğu ve gelişimlerine daha fazla katkı sağladığı saptanmıştır. Kalaycı (2015) da çalışmasında Pepee çizgi filmini toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelemiştir. Pepee çizgi filminin 45 bölümünün içerik ve göstergebilim ile analizi neticesinde elde edilen bulgular bütünsel anlamda değerlendirildiğinde çizgi filmin izlenen tüm bölümlerinde, giysi renklerinden, giysi türlerine, duygusal durumlardan, oynanan oyunlara kadar toplumsal

cinsiyet eşitsizliği oluşturabilecek mesajlar saptanmıştır. Bu bulgulardan hareketle çalışmada; eğitici amaçlı tüm çizgi filmlerin, senaryolarını ve içeriğindeki mesajlarını, insan hakları ve eşitlik temelinde kurgulamak zorunluluğuna dikkat çekilmiştir. Yapılan bu çalışmaların yanı sıra Çoban Keneş (2015) medyada yayınlanan ve tekrar bölümleriyle sık sık gösterilen Caillou, Conni, Niloya, Pepee, Canım Kardeşim, Biz İkimiz, Can gibi yabancı ve yerli yapım pek çok popüler çizgi filmin ‘steril’ karakterler üzerine inşa edildiği iddiasından hareket etmiştir. Bu doğrultuda genel çizgi film anlatısı dışında kalan ve ulusal medyada çok az örneği olan Punky ve Afacan Toto isimli çizgi filmlerde ‘öteki’ çocukların nasıl temsil edildiğini incelemiştir.

Literatürden örnekleri sunulan çizgi filmlerin analiz edildiği araştırmaların birkaç çizgi film üzerinde “*daha çok izlenmesi/bilinmesi*” sebebi ile yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak yenilenen ve güncellenen öğretim programlarının tamamında yer alan ve gelecek nesillere aktaracağımız en önemli mirasımız “değerler” eğitiminin daha bilinçli bir şekilde yapılabilmesi için çağımızın en önemli aracı olan medyayı daha dikkatli ve bilinçli kullanmamız ve bu doğrultuda okul öncesi ve ilkokul öğrencileri ile başlayan bir farkındalık oluşturmamız büyük önem arz etmektedir.

ÖNERİLER

Çizgi filmlerdeki değerlerin aktarımına yönelik alana katkı sağlayıcı makalelere ulaşılsa da bu makalelerin sayılarının oldukça az olduğu görülmüştür. Günümüzde çizgi filmler çocukların hayatında eskisinden çok daha önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır.

Bu noktadan hareketle ve araştırma bulguları dikkate alındığında şu önerilerde bulunulabilir:

- Çocuklar ve medya konusunda yapılan araştırmaların artması, alana ve ebeveynlere önemli katkılar sağlayacaktır.
- Araştırmanın konusunu teşkil eden animasyon filmin değerler yönünden zengin olduğu görülmüştür. Çocuklara hitap eden diğer film ve çizgi filmlerin de benzer çalışmalar ile fayda-zarar tespitinin incelenmesi önemli görülmektedir.
- Değerler eğitiminin okul öncesi dönemi de kapsayacak şekilde ve uygun içerikli film/çizgi film/animasyon filmi kullanılabilir.
- Okullarda öğretmenler ve okul idaresinin, ailede ise ebeveynlerin bilinçlendirilmesi, uygun içerikli filmler kullanılması noktasında hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.
- Araştırmacılara yönelik uygulamalı çalışmaların yapılması bu konudaki eksikliklerin giderilmesinde alana önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Bacanlı, H. ve Dombaycı, M. A. (2012). *Değer eğitiminde değer boyutlandırma yaklaşım*. II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri, 16-18 Kasım 2012, İstanbul
- Beldağ, A. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum İli Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Berg, B. L., and Lune, H. (2012). *Qualitative research methods for the social sciences (8th ed.)*. Boston: Pearson.
- Bilici, İ.E. (2014). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cevzici, A. (2006). *Felsefe ansiklopedisi Cilt: 4*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Coşkun-Keskin, S. (2012). Değer eğitiminde geçmişten günümüze bir ışık: aile bilgisi ders model önerisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 117-156.
- Çoban-Keneş, H. (2015). Punky ve Afacan Toto isimli çizgi filmlerde 'öteki'nin temsili. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 49, 31-50.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Caillou ve Pepee örneği, *Karadeniz*, 32, 125-144. DOI: 10.17498/kdeniz.279674
- Hamarat, D., Iştan, S., Özcan, A. ve Karaşahin, H. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 75-91.
- İnan, T. (2016). Çocuk medyasında evrensel ve yerel değerlerin aktarımı: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (25), 200-212.
- Kalaycı, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bir çizgi film çözümlemesi: Pepee. *Eğitim ve Bilim*, 40 (177), 243-270.
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(3), 251-277.
- Living Values Education International (n.d.). 27 December 2016, Living values list. from <http://www.livingvalues.net>
- MEB, (1973). Türk milli eğitim temel kanunu. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html. Erişim tarihi: 01.07.2017.
- MEB, (2005). Sosyal bilgiler programı. Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=39>. Erişim tarihi: 11 Ocak 2016.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage.
- Pilav, S., Demir, H. A., ve Demir, H. (2015). An analysis of reading texts in course books of Turkish language for grade 7 in terms of transmission of values. *Milli Eğitim*, 206, 16-29.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1499-1542.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee Örneği. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 707-719.
- Yaman, E., Bayburtlu, F. İ., Tekir, B. ve Kırmızı, S. (2015). Dede Korkut çizgi filminde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (29), 245-269.

- Yıldırım, A.,ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 207-223.
- Yorulmaz, B. (2013a). Pepee Çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (24). 438-448.
- Yorulmaz, B. (2013b). Din ve değerler eğitimi açısından Caillou çizgi filminin değerlendirilmesi, *Diyanet İlmî Dergi*, 49 (3). 127-143.

SUMMARY

Introduction

Along with the rapid advancements of the globalizing world and technology, the changes in social life and the problems encountered make society think more about the values. Films are also affected by these rapid changes. In the last decade, it has been seen that among the television programs, especially animation type movies are preferred by children. Moreover, these films can be watched numerous times thanks to the widespread internet and computer technologies. In this context, the children most affected by television, which can be described as an area of informal learning. As their developmental level do not allow them to distinguish reality from fiction, right from wrong, children often regard fictional and imaginary things they see as real. Therefore, it is inevitable that children's perceptions and developments get influenced by the movies they watch, either positively or negatively. As it reached out to a broad audience through cinema and television in Turkey as well as in other countries, the Cars (I) movie was reviewed in this study. The broad viewer-base was not the only factor in this selection. The movie was also preferred because it has been used as the theme of many commercial products targeting primary and secondary school students. Hence, the main objective of this study was to review the values presented in the Cars (I) movie based on the National Social Studies Curriculum and UNESCO's list of Living Values. This analysis is hoped to provide a basis for future reviews of other animated movies from a values education perspective. By identifying the values included in the movie, this review might contribute to the efforts in alleviating the content shortage in values education, and provide guidance for teachers and parents.

The main purpose of the research to investigate the values of the Cars 1 animation movie in the survey according to the social studies curriculum and UNESCO living values list.

In this direction, In order to determine the values in the cartoon with the following questions were sought.

- Do the values in the cartoon coincide with those in the Social Studies Curriculum?
- Do the values in the cartoon coincide with the value expressions on the UNESCO living values list?

Methodology

The study employed a qualitative approach and utilized document reviews. Content analysis and descriptive analysis methods are preferred for analyzing data.

Findings

The findings of the study were tabulated to allow comparison of the values included in the National Social Studies Curriculum and UNESCO's list of Living

Values". Many of the value expressions included the National Social Studies Curriculum are present in the movie with positive or negative exemplars. The identified negative examples transform into positive ones as the protagonists feel sorry and apologize. Among the values included in the social studies curriculum, respect was the most frequent (f=11) value in the movie, and it was followed by sensitivity (f=9), honesty (f=6), and love (f=6), respectively. Other present values in respective order of frequency were helpfulness, fairness, cooperation, tolerance, responsibility, cleanliness, diligence, aesthetics, hospitality, freedom, peace, and healthcare. Nevertheless, patriotism, scientificity, independence, and family bonds values from the curriculum were not present in the movie. The entire list of UNESCO's Living Values was present in movies. The most frequent value was humility and respect (f=11) and it was followed by cooperation, love, and honesty (f=6). In addition, the values of happiness, unity, tolerance, responsibility, simplicity, peace, and freedom were also present with varying frequencies.

Results and Discussion

In the study, 16 of the 20 values included in the National Social Sciences Curriculum were identified as being present through negative and positive examples in the animated movie. All of the UNESCO Living Values, the other set of values reviewed in the study, were emphasized in the movie. Sensitivity, honesty, respect, love, helpfulness, and humility are among the values that were emphasized positively. Nonetheless, negative examples of the same values were also identified. In such studies in the literature focusing on few cartoons, it is seen that the reason often cartoon was chosen because of the "*more being watch/well known*". However, since values are part of our cultural heritage, and they are included in every refreshed and updated curriculum, their education should be done in a more conscious manner. Thus, making a meaningful and mindful use of the media to raise awareness of the citizens starting from pre-school to all ages is of importance.

According to the research findings following suggestions can be made

- Increased research about children and media will provide significant contributions to the field and parents
- It should be emphasized that values education should be carried during preschool period and using appropriate media tools.